

Een nieuwe intelligentietest: de Wechsler Adult Intelligence Scale-IV-NL

Tim Bastiaens, Michiel Panis, Birgit Sebreghts

Op 14 maart 2012 ontvingen we voor het eerst bericht van Pearson over de komst van de Nederlandstalige Wechsler Adult Intelligence Scale IV (WAIS-IV-NL), te verschijnen in de zomer van 2012. In deze bijdrage bespreken we kort de belangrijkste veranderingen ten opzichte van de WAIS-III-NL, staan we stil bij de intussen opgebouwde, eerste praktijkervaringen en blikken we vooruit naar toekomstige ontwikkelingen binnen het Nederlandse taalgebied.

Waarom is een nieuwe versie nodig?

Volgens onder andere Tellegen (2002) vertoonde de oorspronkelijke versie van de Nederlandstalige WAIS III (Swets Test Publishers, 2000) ernstige normeringsproblemen. Zo bevatte de initiële normgroep een oververtegenwoordiging van personen met een middelbare en hogere opleiding, wat leidde tot te lage IQ-scores. Daarnaast waren bij de normtabellen de leeftijdsgroepen te breed gedefinieerd, waardoor te abrupte veranderingen ontstonden bij de overgang van de ene naar de andere referentiegroep (Tellegen, 2002). Als antwoord op het bovenstaande voorzag de intussen van naam veranderde uitgever (Harcourt Test Publishers) de oorspronkelijke handleiding van een addendum met aangepaste normgroepen. De uitgevoerde aanpassing werd opgetekend in een technisch rapport en beschikbaar gesteld aan alle gebruikers (Kooij, Rolfhus, Wilkins, Yang, & Zhu, 2004). Ook met de nieuwe, psychometrisch gezondere versie bleven klinici en onderzoekers voor grote uitdagingen staan, niet het minst door de persisterende verschillen tussen nieuwe (WAIS-III-NL) en oude (WAIS) IQ-cijfers (Vertommen, Jacobs, & Joos, 2004). Deze verschillen waren vanwege het Flynn-effect op zich niet zo verwonderlijk, rekening houdend met het uitgavejaar van de vorige Nederlandstalige WAIS (1970). Met de komst van de WAIS-III-NL hebben zowel klinici als onderzoekers op korte tijd moeten leren denken in nieuwe WAIS-III-NL-cijfers, en de neiging moeten weerstaan om deze (foutief) om te rekenen naar (meer vertrouwde) oude WAIS-scores. De termijn tussen de oorspronkelijke Nederlandstalige WAIS en de WAIS-III-NL is ontegensprekelijk te groot geweest (van de tussenliggende WAIS-R werd geen Nederlandstalige bewerking gemaakt). Vergelijken hiermee, wordt de periode tussen de WAIS-III-NL en zijn opvolger, de WAIS-IV-NL (Pearson, 2012), wel erg kort. Reden te meer dus om, alvorens opnieuw de overstap te maken (en het bedrag van 1695 euro te investeren), voldoende kritisch te kijken naar de (voordelen van de) nieuwe versie. De volgende veranderingen worden daarbij door de uitgever zelf naar voren geschoven: een verdere psychometrische verbetering, een update van de normen en, vooral, een gewijzigde en verbeterde theoretische basis.

[T a b e l l e] Structuur WAIS-III-NL versus WAIS-IV-NL (Bastiaens, Sebreghts, Gielen, Van Broekhoven, & De Hert, 2013).

WAIS-III-NL		WAIS-IV-NL			
TIQ		VIQ		TIQ	
		WGI	POI	WGI	VSI
Woordenschat	Woordenschat	Woordenschat		Kernsubtests	
Overeenkomsten	Overeenkomsten	Overeenkomsten		Woordenschat	
Informatie	Informatie	Informatie		Overeenkomsten	
Begrijpen	Begrijpen			Informatie	
Rekenen	Rekenen			Optionele subtests	
Cijferreeksen	Cijferreeksen	Rekenen		Begrijpen	Kernsubtests
		Cijferreeksen		Rekenen	Rekenen
		Cijfers en Letters nazeggen		Cijferreeksen	Cijferreeksen
				Optionele subtests	Optionele subtests
				Cijfers en Letters nazeggen	Cijfers en Letters nazeggen
Blokpatronen	Blokpatronen	Blokpatronen	Blokpatronen	Kernsubtests	Kernsubtests
Matrix Redeneren	Matrix Redeneren	Matrix Redeneren	Matrix Redeneren	Letters nazeggen	Letters nazeggen
Onvolledige Tekeningen	Onvolledige Tekeningen	Onvolledige Tekeningen	Onvolledige Tekeningen	Blokpatronen	Blokpatronen
				Matrix Redeneren	Matrix Redeneren
				Figuur Samenstellen	Figuur Samenstellen
				Optionele subtests	Optionele subtests
				Onvolledige Tekeningen	Onvolledige Tekeningen
				Gewichten	Gewichten
				Kernsubtests	Kernsubtests
Symbool Substitutie – Coderen	Symbool Substitutie – Coderen	Symbool Substitutie – Coderen	Symbool Substitutie – Coderen	Symbool Substitutie – Coderen	Symbool Substitutie – Coderen
				Symbool Zoeken	Symbool Zoeken
Plaattjes Ordenen	Plaattjes Ordenen	Plaattjes Ordenen		Symbool Zoeken	Symbool Zoeken
				Optionele subtests	Optionele subtests
				Figuur Zoeken	Figuur Zoeken

Wat zijn de belangrijkste veranderingen?

Geen verbaal en performantieel IQ meer

In de WAIS-IV-NL is de onderverdeling tussen verbaal IQ en performantieel IQ verlaten. Hiermee wordt gebroken met de voorgaande edities, en dit met goede psychometrische redenen. De indeling in verbaal en performantieel IQ berust immers veeleer op traditie dan op factoranalytische gronden. Met de constructen verbaal IQ en performantieel IQ werden eigenlijk geen wezenlijke cognitieve vaardigheden benoemd, maar eerder kanalen waarlangs intelligentie zich concreet manifesteert.

Anders samengestelde indexscores

De onderverdeling in vier indexscores blijft behouden. In de WAIS-IV-NL wordt daarbij, net als in de WAIS-III-NL, gesproken van de Verbaal Begripsindex, de Werkgeheugenindex, de Verwerkingssnelheidsindex. De Perceptuele Organisatie Index van de WAIS-III-NL is omgedoopt in de Perceptueel Redeneren Index, en kent een gewijzigde inhoud. Ook de samenstelling van de Werkgeheugenindex is licht gewijzigd.

Invoering van kernsubtests en optionele subtests, invoering van processcores, weggevallen en toegevoegde subtests

Nieuw in de WAIS-IV-NL is de onderverdeling in kernsubtests en optionele subtests. De optionele subtests kunnen volgens de handleiding zo nodig dienen als paralleltest. Eveneens nieuw zijn de zogenaamde processcores, die moeten helpen bij het ontrafelen van de relatieve bijdragen van de verschillende cognitieve vaardigheden betrokken bij de prestatie op één subtest. Zo brengt de processcore voor 'Blokpatronen' bijvoorbeeld de prestaties van de cliënt in kaart zonder daarbij in tijdsbonuspunten te voorzien.

Op het vlak van individuele subtests zijn de volgende veranderingen op te merken. De subtests 'Gewichten' en 'Figuur Samenstellen' zijn nieuw en maken deel uit van de Perceptueel Redeneren Index. De subtest 'Gewichten' is een optionele subtest waarin de cliënt een afbeelding van een weegschaal ziet met een of meer ontbrekende gewichten. De cliënt selecteert de antwoordmogelijkheid die de weegschaal in balans houdt. De subtest bedoelt kwantitatief en analoog redeneren te meten, waarbij inductieve of deductieve logica wordt benadrukt. De subtest 'Figuur Samenstellen' is een kernsubtest waarin de cliënt binnen een specifieke tijdslimiet uit zes alternatieven drie antwoordmogelijkheden selecteert om een figuur te vormen. Deze subtest meet het non-verbale redeneren en het vermogen om abstracte visuele stimuli te analyseren en te combineren. De subtest 'Figuur Zoeken' is eveneens nieuw en maakt deel uit van de Verwerkingssnelheidsindex. Hierbij dient de cliënt binnen de tijdslimiet een aantal vormen in een bepaalde opstelling te bekijken en doelvormen te markeren. De WAIS-III-NL-subtests 'Plaatjes Ordenen' en 'Figuur Leggen' komen niet meer voor in de WAIS-IV-NL. Een overzicht is terug te vinden in tabel 1 (zie ook Bastiaens, Sebreghs, Gielen, Van Broekhoven, & De Hert, 2013). Ook de vanuit WAIS-III-NL behouden subtests werden hier en daar naar vorm en inhoud aangepast.

Classificatie op basis van intelligentiescores

De classificatie van intelligentiescores in zeven groepen blijft behouden, met dit verschil dat de groep ‘Hoogbegaafd’ (IQ-waarde > 130) nu ‘Zeer begaafd’ wordt gelabeld, de groep ‘Zwakbegaafd’ (IQ-waarde 70-79) in de WAIS-IV-NL ‘Laagbegaafd’ heet, en de groep ‘Zeer zwakbegaafd’ (IQ-waarde < 70) ‘Licht verstandelijk beperkt’ wordt genoemd.

Wat zegt de COTAN?

Het oordeel van de Commissie Testaangelegenheden Nederland (COTAN; Evers et al., 2009-2012) van het Nederlands Instituut voor Psychologen (NIP) over de WAIS-IV-NL is overwegend positief: de WAIS-IV-NL maakt psychometrisch een voldoende geslaagde beurt (tabel 2). De kwaliteit van de handleiding en het materiaal scoort goed, net als de betrouwbaarheid van de Totaalscore en de Indexscores. De beoordeling ‘onvoldoende’ wat Criteriumvaliditeit betreft, is (enkel) het gevolg van het gebrek aan onderzoeksresultaten over de verwachte samenhang met (tegelijk aanwezige of voorspelde) criteriummaten op het ogenblik van uitgave. Conform het advies van de COTAN bij eerdere beoordelingen, werd in aparte normen voorzien voor Nederland en Vlaanderen. De COTAN benoemt als punt van kritiek daarbij de gehanteerde steekproefprocedure, die volgens hen meer lijkt op een gelegenheidssteekproef dan op een gerandomiseerd steekproefmodel. De complete beoordeling is terug te vinden op www.cotandocumentatie.nl.

In haar beoordeling spreekt de Commissie Testaangelegenheden zich verder niet uit over de beperkte steekproefomvang per leeftijdsgroep voor Vlaanderen. Pearson hanteerde een streefcijfer van 50 respondenten per leeftijdscategorie voor Vlaanderen versus 100 respondenten per leeftijdscategorie voor Nederland. In antwoord op onze vraag hierover refereerde mevrouw Mathyi van Pearson aan de richtlijnen over minimale groepsgroottes voor beide landen, respectievelijk vanuit de COTAN en de BFP (29 april 2013, persoonlijke communicatie). Zelf hadden we de groepsomvang voor Vlaanderen liever conform die van Nederland gezien, zeker voor een instrument dat een belangrijke rol kan spelen in de besluitvorming over de cliënt (binnen klinische, maar ook binnen opleidings- en aanwervingscontext, of binnen de context van het wel/niet verkrijgen van tegemoetkoming via het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap).

[Tabel 2] COTAN-beoordeling van de WAIS-IV-NL (Bastiaens, Sebreghts, Gielen, Van Broekhoven, & De Hert, 2013).

Beoordelingscriteria	Beoordeling	
Uitgangspunten bij de testconstructie	Voldoende	
Kwaliteit van het testmateriaal	Goed	
Kwaliteit van de handleiding	Goed	
Normen	Voldoende	
Betrouwbaarheid	• indexscores en totaalscore	Goed
	• kernsubtests en aanvullende subtests	Voldoende
	• processcores	Onvoldoende
Begripsvaliditeit	Voldoende	
Criteriumvaliditeit	Onvoldoende (geen onderzoek)	

Wat zegt de klinische praktijk?

Afname

Voor wie vertrouwd is met de WAIS-III-NL, kan het een geruststelling zijn te vernemen dat er alvast grote gelijkenissen zijn tussen de praktische afname van beide versies. Een gelijkwaardig scoringsformulier, bij de WAIS-IV-NL uitsluitend bestemd voor de proefleider, bevat heel wat geheugensteuntjes voor een vlotte afname. Toch blijft het noodzakelijk tijdens de afname de praktische handleiding te raadplegen, omdat deze richtlijnen bevat ter verduidelijking van instructies aan de cliënt en aangeeft hoe moet worden doorgevraagd en gescoord bij enkele subtests (zoals ‘Woordenschat’, ‘Begrijpen’, ‘Overeenkomsten’). Wat de tijdsduur van afname betreft, wordt de in de handleiding vooropgestelde termijn (gemiddeld tussen 1,5 en 2 uur) vaak overschreden in de klinische context. Ook dient in de praktijk de testbatterij regelmatig opgesplitst te worden om de invloed van vermoeidheidseffecten tegen te gaan.

De pogingen om de gebruiksvriendelijkheid voor zowel de testleider als de cliënt te bevorderen, zijn in hun opzet geslaagd: de grotendeels chronologische ordening van de subtests in twee stimulusboeken, de vergrote stimulusafbeeldingen en het verminderde belang van een fijne motoriek zijn aanpassingen die interessant zijn in een klinische setting. Demonstratie- en voorbeelditems maken het mogelijk dat de testleider de instructie goed kan uitleggen en oefenitems helpen dat te evalueren. Ook instructie-items, waarbij er correctieve feedback gegeven dient te worden, dragen bij aan de gewenning en vertrouwde van een taak alvorens met de effectieve afname van start te gaan. Een voordeel van het afnemen van de ondergrensitems in teruglopende volgorde is dat dit slechts dient te gebeuren tot er aan de startvoorwaarden is voldaan, waardoor de sprongen in moeilijkheidsgraad als minder groot, en eventueel ook minder confronterend, kunnen worden ervaren. De huidige richtlijnen voor doorvragen zijn explicieter en verfijnder. Voorts zijn de afbreekregels voor de meeste subtests verkort (bijvoorbeeld bij ‘Woordenschat’ van zes naar drie opeenvolgende nulcores), wat naast een beperktere confrontatie met falen voor de cliënt, ook een tijdsbesparing oplevert. De afbreekregel bij ‘Blokpatronen’ (twee opeenvolgende nulcores) vinden we nogal streng, vooral bij item 8 en 9, waar een rotatiefout ervoor kan zorgen dat de subtest moet worden beëindigd. De bezorgdheid dat ‘Blokpatronen’ als eerste subtest een intimiderend begin kan vormen, wordt bij de eerste praktijkervaringen niet herkend. De ervaring vanuit de praktijk bij de subtest ‘Rekenen’ is dat een ingewikkelde zinsbouw onnodig kan interfereren met de essentie van de taak (bijvoorbeeld Item 12: “Jessica loopt van maandag tot en met vrijdag elke dag 22 minuten hard. Ze loopt daarna 30 minuten hard op zaterdag. Hoeveel minuten loopt Jessica hard per week?”).

Scoring

Voor heel wat subtests is het bepalen van de ruwe score een relatief objectief proces. Voor het scoren van de subtests ‘Overeenkomsten’, ‘Woordenschat’, ‘Informatie’ en ‘Begrijpen’ wordt net als bij de voorgaande editie een beroep gedaan op het oordeel van de testleider. Bij enkele subtests werden op het vlak van scoring kleine, maar ons inziens zinvolle wijzigingen aangebracht. Zo wordt er minder nadruk gelegd op een snellere taakuitvoering door

toekenning van bonuspunten ('Rekenen', 'Blokpatronen'), zodat ongewenste invloeden tot een minimum herleid worden (bijvoorbeeld veroudering, vertraagde motoriek of verwerkingsnelheid). Bij 'Cijfers en Letters Nazeggen' wordt de volgorde (cijfers of letters) van het gereproduceerde materiaal niet in rekening gebracht, waardoor de werkgeheugencapaciteit op een zuiverdere manier onderzocht kan worden.

Op de samenvattingspagina verloopt het omzetten van ruwe scores naar geschaalde scores erg gelijkaardig als bij de WAIS-III-NL. Bij het onderdeel 'discrepantieanalyse' gaat men na wanneer verschildscores statistisch significant zijn en hoe frequent bepaalde verschilwaarden voorkomen in de steekproef van de gezonde vrijwilligers. Bij de WAIS-IV-NL zijn er enkele maatregelen genomen om de uitzonderlijkheid van prestaties of discrepanties tussen prestaties zuiverder na te gaan.

Zo kan men de base rate van scoreverschillen bepalen ten opzichte van het vaardigheidsniveau (IQ-bereik) van de individuele cliënt (Bouma, Mulder, Lindeboom, & Schmand, 2012). Dat beschouwen we als een voordeel, aangezien bij de WAIS-III-NL uitzonderlijk voorkomende discrepanties slechts voorzichtig geïnterpreteerd konden worden (omdat het voorkomen van discrepanties verschilt al naargelang de grootte van de afwijking van het populatiegemiddelde).

Verder kan men vanaf nu ook de sterke en zwakke punten van een testprofiel op subtestniveau vaststellen ten opzichte van de indexschaal waar deze subtest deel van uitmaakt. Zo bestaat de mogelijkheid om na te gaan of de score op een kernsubtest significant afwijkt van de gemiddelde score op de indexschaal waartoe deze subtest behoort. Tevens kan men de base rate van het verschil bepalen.

Bij 'Werkgeheugen' en 'Verwerkingsnelheid' kan men de statistische significantie en de base rate van het verschil in score tussen de twee kernsubtests van deze schalen vaststellen. Voorts kan men op subtestniveau bepalen of verschillen tussen twee subtests significant zijn. Ook kan men de base rate bepalen van het verschil tussen de hoogste en laagste subtestscore (intersubtestspreiding) binnen de IQ-schaal en de indexschalen (Bouma, Mulder, Lindeboom, & Schmand, 2012).

Wat het bijkomende onderdeel procesanalyse betreft, levert een kleine bijkomende berekeningsinspanning heel wat extra informatie op (cf. infra).

Interpretatie

Het te doorlopen stappenplan voor het uitvoeren van de basale profielanalyse (zoals beschreven in de technische handleiding) lijkt sterk op het stappenplan van de WAIS-III-NL. Het wegvallen van het verbaal en performantieel IQ van de WAIS-III-NL vormt geen gemis bij de interpretatie. Na een korte beschrijving van het totaal IQ volgt een analyse van de vier indexscores, een interpretatie van mogelijke discrepanties en een ipsatieve (d.i. in vergelijking met het persoonlijke subtestgemiddelde) sterkte-zwaktebepaling.

Bij de richtlijnen voor interpretatie van WAIS-IV-NL wordt meer belang gehecht aan een procesaanpak, die meer inzicht levert in de precieze aard van de gemaakte fouten. De aanvullende procesanalyse van de WAIS-IV-NL maakt het mogelijk om de cognitieve vaardigheden

die nodig zijn voor het uitvoeren van een taak, afzonderlijk en meer objectief te evalueren. Zo kan binnen één subtest ('Blokpatronen') de impact van de informatieverwerkingsnelheid en motoriek worden nagegaan. Verder kunnen ook binnen de subtest 'Cijferreeksen' de vaardigheden nodig voor de verschillende deeltaken beter onderzocht worden. Daar waar 'Cijferreeksen Voorwaarts' meer een beroep doet op de aandachtsspan, belasten 'Cijferreeksen Achterwaarts' (eenvoudige rotatie) en 'Sorteren' (bewerking uitvoeren op online informatie) het werkgeheugen meer. Het in rekening brengen van de 'Langste Cijferreeks' zou meer kunnen uitzuiveren voor aandachtsschommelingen of andere interfererende processen (motivatie, faalangst) waardoor een solide meting van de aandachtsspan of het verbaal auditief werkgeheugen mogelijk wordt.

Ook een kwalitatieve analyse van de (aanvullende) subtests kan interessant zijn. Naast de observatiegegevens die deze subtests opleveren, kunnen ongebruikelijke antwoorden of antwoordpatronen vaak erg informatief zijn en in het geval van een psychodiagnostisch onderzoek een meerwaarde vormen bij hypothesetoetsing. In een breder neuropsychologisch onderzoek kunnen ze de prestaties op andere tests aanvullen. Het grotere accent op de procesanalyse bij interpretatievorming juichen we toe en we hopen zelfs dat het belang hiervan nog zal toenemen.

WAIS-IV-NL, WAIS-III-NL of KAIT-NL?

WAIS-III-NL versus WAIS-IV-NL

Op basis van de beschikbare informatie en eerste klinische ervaringen verkiezen we de WAIS-IV-NL boven de WAIS-III-NL.

Ten eerste leidt de WAIS-III-NL-indeling van subtests in een verbaal versus performantieel IQ in de praktijk soms tot vertekende resultaten. Enkele van de subtaken die gebruikt worden om het verbaal dan wel het performantieel IQ te berekenen, laden factoranalytisch immers niet op een van de vier verschillende indexscores, terwijl uitval op zelfs een van zulke subtaken in sommige gevallen een significant verschil tussen het verbaal en performantieel IQ kan genereren. Bijkomend bestaat het gevaar dat de concepten 'verbaal IQ' en 'performantieel IQ' ten onrechte als bestaande, van elkaar te onderscheiden cognitieve vaardigheden worden gehanteerd. Men moet er zich goed bewust van zijn dat de analyse van een eventuele discrepantie tussen beide een testgebonden uitspraak is, en in dat kader de werkelijke betekenis van een significant verschil tussen verbaal IQ en performantieel IQ begrijpen. Tegenover het bovenstaande staat het theoretische model waarop de WAIS-IV werd gebaseerd, waarin alle subtaken steeds laden op een bepaalde index, en alle indexen ingezet worden om één algemeen intelligentieniveau (totaal IQ) te bepalen. Dat levert een meer valide meting op en maakt het daarnaast ook mogelijk om sterke en zwakke punten beter te onderzoeken (en dus een meer verfijnde en correcte profielanalyse te maken).

Ten tweede is in de WAIS-IV het WAIS-III-concept Perceptuele Organisatie Index verfijnd en uitgezuiverd. De tot Perceptuele Redeneer Index (PRI) herlabelde factor brengt *fluid reasoning* beter in rekening (logisch redeneren zoals inductief/deductief redeneren en verbaal-analy-

tisch vermogen tot probleemoplossing). Dat brengt met zich mee dat mensen met goede verbale vaardigheden verwacht worden het beter te doen op zowel de VBI als de PRI. Voorlopig onderzoek toont alvast aan dat de PRI sterker correleert met het WAIS-III-NL-VIQ dan met het WAIS-III-NL-PIQ, en niet heel sterk met de WAIS-III-NL-POI (Bouma, Mulder, Lindeboom, & Schmand, 2012). Een kanttekening bij de overgang van (WAIS-III-NL) POI naar (WAIS-IV-NL) PRI is evenwel de vraag of een Non Verbal Learning Disorder-profiel (NLD) zich even scherp zal aftekenen in de WAIS-IV-NL. Op basis van de voorgaande redenering kunnen we immers verwachten dat de WAIS-IV in geval van NLD minder uitgesproken discrepanties zal vertonen tussen VBI en PRI dan de WAIS-III-NL tussen VBI en POI.

Ten derde vinden we de aangebrachte verbeteringen van het concrete testmateriaal duidelijk geslaagd. De taakopgaven zijn minder onderhevig aan bepaalde cognitieve kwetsbaarheden, wat de validiteit van de taak vergroot. De taken met oplopende items nemen duidelijker in moeilijkheidsgraad toe en er zijn kortere afbreekregels, wat een meer kritische niveaubepaling van het IQ en een betere differentiatie tussen verschillende vaardigheidsniveaus (of IQ-bereiken) doet vermoeden. Fijnmotorische vaardigheden blijven echter ook in de WAIS-IV nog steeds een belangrijke voorwaarde om goed te kunnen presteren op subtests als 'Blokpatronen' en 'Symbool Substitutie-Coderen', en snelheid van werken weegt bij tijdgevoelige taken nog steeds sterk door in de niveaubepaling. Gegeven blijft ook dat evenzoveel taken die de PRI in kaart brengen – vergeleken met de POI van de WAIS-III – tijdgevoelige taken zijn en bonuspunten niet overal werden afgeschaft.

Ten vierde is de totale afnameduur van de WAIS-IV-kernbatterij (de tien subtests die de IQ-score en de indexscores bepalen) korter dan de afnameduur van de WAIS-III. Een opmerking hierbij is dat er weinig onderzoek bestaat over de gevolgen van zo'n verkorting. Een volledige batterij afnemen biedt altijd meer specifieke informatie, aangezien elke taak net iets anders meet of een beroep doet op andere vaardigheden. Mede om deze redenen wordt aangeraden (Bouma, Mulder, Lindeboom, & Schmand, 2012) om in een neuropsychologische of klinische setting de volledige testbatterij af te nemen.

WAIS versus KAIT

Een bedenking bij de WAIS is dat geheugen- en executieve functies, die toch belangrijke aspecten van het cognitief functioneren zijn, in de testbatterij (te) weinig worden getaxeerd. De Wechseltaken zijn allemaal sterk gestructureerd en daardoor vaak niet sensitief genoeg om in realiteit bestaande problemen met zelf structureren van de leefomgeving, adequaat plannen, organiseren of reguleren van activiteiten te detecteren (Pearson, 2012). Dat gebrek aan sensitiviteit manifesteert zich te meer bij goedbegaafde proefpersonen. Een grondige klinische bevraging van de gehanteerde strategie tijdens de uitvoering van bepaalde WAIS-subtaken, gecombineerd met de vertaling hiervan naar de dagelijkse realiteit, is dan ook vaak een belangrijke en noodzakelijke aanvulling.

De KAIT is gebaseerd op een gefundeerd driestratummodel dat bestaat uit een algemeen intelligentieniveau of het totaal IQ, een tweede niveau met een fluid IQ (FIQ) en een crystallized IQ (CIQ), waaronder de individuele subtaken worden geplaatst (opmerking: FIQ en CIQ

interageren met elkaar, want naarmate men problemen sneller doorziet (FIQ), kan men zich sneller nieuwe kennis (CIQ) eigen maken). KAIT-taken die laden op het FIQ, doen meer een beroep op frontale functies dan de WAIS-taken, waardoor men beter geheugen- en executieve disfuncties kan detecteren (hoewel zeker niet alle desbetreffende stoornissen hierdoor zichtbaar worden) (Pearson, 2012). Een belangrijke bedenking bij het gebruik van de KAIT is dan weer dat er veel minder onderzoeksgegevens beschikbaar zijn over de KAIT dan over de WAIS.

Besluit

Een goede intelligentiemeting is vaak cruciaal, zowel vanuit diagnostisch als oriënterings-oogpunt (met betrekking tot school- of professionele loopbaan). Wij ervaren de WAIS-IV-NL als voldoende vernieuwend ten opzichte van de WAIS-III-NL om de overstap te wagen. Het verlaten van de onderverdeling in verbaal IQ en performantieel IQ, de invoering van de Perceptueel Redeneren Index en de mogelijkheid om de base rate van waargenomen scoreverschillen te bepalen ten opzichte van het vaardigheidsniveau van de individuele cliënt, zijn belangrijke pluspunten. Zelf hadden we de omvang van de normgroep voor Vlaanderen graag conform die van Nederland gezien, zeker voor een instrument waarvan de schaaluit-slagen vaak zo doorslaggevend zijn in de besluitvorming over een cliënt.

Vanuit het groeiende besef dat verschillende intelligentietests vaak leiden tot verschillende IQ-bepalingen, en dat deze verschillende resultaten vooral een verschillende operationalisering van het concept ‘intelligentie’ vertegenwoordigen, werd onlangs een nieuw Vlaams onderzoeksproject opgestart aan de Thomas More Hogeschool te Antwerpen. De bedoeling is om een nieuwe intelligentietest te ontwikkelen die de beperkingen van de huidige intelligentietests ondervangt en toepasbaar is bij meerdere leeftijds- en doelgroepen. Het instrument wordt gebaseerd op het Catell-Horn-Catell (CHC)-model, dat de onderliggende structuur van intelligentie opdeelt in de volgende drie niveaus: een algemene g-factor, brede cognitieve vaardigheden en meer specifieke vaardigheden. Behalve zijn meerledige opvatting van intelligentie is het CHC-model ook cultuuroverschrijdend. Naast onze verwelcoming van de WAIS-IV-NL kijken we dus ook erg uit naar de toekomstige realisaties van dat onderzoeksproject.

Literatuur

- Bastiaens, T., Sebreghs, B., Gielen, L., Van Broekhoven, M., & De Hert, M. (2013). Introductie van WAIS-IV-NL in de klinisch-wetenschappelijke psychodiagnostische praktijk. *Neuron*, 18, 1-6.
- Bouma, A., Mulder, J., Lindeboom, J., & Schmand, B. (2012). *Handboek neuropsychologische diagnostiek*. Amsterdam: Pearson Assessment & Information.
- Evers, A., Egberink, I.J.L., Braak, M.S.L., Frima, R.M., Vermeulen, C.S.M., & Van Vliet-Mulder, J.C. (2009-2012). *COTAN Documentatie*. Amsterdam: Boom Test Uitgevers.
- Kooij, P., Rolfhus, E., Wilkins, C., Yang, Z., & Zhu, J. (2004). *WAIS-III Nederlandstalige bewerking. Technisch rapport hernormering*. Amsterdam: Harcourt Test Publishers.
- Mulder, J.L., Dekker, R., & Dekker, P.H. (1993). *Kaufman Adolescent and Adult Intelligence Test – Nederlandstalige Versie*. Amsterdam: PITS.

- Pearson. (2012). WAIS-IV-NL, Nederlandstalige bewerking. Afname en scoringshandleiding. Amsterdam: Pearson Assessment & Information.
- Pearson. (2012). WAIS-IV-NL, Nederlandstalige bewerking. Technische handleiding. Amsterdam: Pearson Assessment & Information.
- Swets Test Publishers. (2000). WAIS III-NL, Nederlandstalige bewerking. Afname en scoringshandleiding. Lisse: Swets Test Publishers.
- Tellegen P. (2002). De kwaliteit van de normen van de WAIS-III. *De Psycholoog*, 37, 460-465.
- Vertommen, S., Jacobs, T., & Joos, S. (2004). WAIS-3: Evidence based practice of practice based evidence? *Tijdschrift Klinische Psychologie*, 34, 232-243.

Personalialia

Tim Bastiaens is klinisch psycholoog, gedragstherapeut en hoofd van het expertisecentrum klinische psychodiagnostiek van het UPC KU Leuven Campus Kortenberg.

Michiel Panis is klinisch psycholoog, cliëntgerichte psychotherapeut in opleiding en lid van het expertisecentrum klinische psychodiagnostiek van het UPC KU Leuven Campus Kortenberg.

Birgit Sebreghts is klinisch psychologe, psychodynamisch psychotherapeute en lid van het expertisecentrum klinische psychodiagnostiek van het UPC KU Leuven Campus Kortenberg.

E-mail: tim.bastiaens@uc-kortenberg.be.

Schooltas vol verdriet. Leren omgaan met rouw in de klas

Karin Genijn

Een school is een bijzondere plaats. Het is de plaats bij uitstek waar kinderen kunnen leren. De allermooiste lessen worden vaak geleerd tussen het aangeboden leerstofpakket: daar waar kinderen samenspelen, waar ze conflicten uitpraten, waar ze elkaar geheimpjes vertellen op de speelplaats of waar ze een troostende arm om elkaars schouder leggen wanneer vriend of vriendin iets ergs heeft meegemaakt. Maar wat als dat verdriet plots immens groot is? Zo groot dat het niet alleen leerlingen maar ook de strafste leerkracht aan het wankelen brengt? Wanneer een klasgenootje of leerkracht sterft... Is er dán ruimte voor troost? Kan de school die verlamd lijkt door dit nieuws, nog de kracht vinden om met haar leerlingen op weg te gaan in het rouwproces? Hoe gaat men dan om met die schooltas vol verdriet?

Dit boek is een relaas van een school die een van haar leerlingen verloor. Het is het verhaal achter de schermen over het gemis van een leerling en welk effect dat op de school kan hebben. Het boek is bedoeld als ondersteuning voor hulpverleners in brede zin die met verlies op school te maken kunnen krijgen: leerkrachten, directies, zorgleerkrachten, CLB-medewerkers, pedagogische begeleiding,... Het boek biedt de lezer ook concrete handvatten om mee aan de slag te gaan.

KARIN GENIJN werkt als vertrouwensleerkracht op een school voor buitengewoon onderwijs. Sinds 2012 heeft ze haar eigen praktijk 'Cocon & Coocon', waar ze vormingen aan professionals geeft en kinderen begeleidt.

ISBN 978 90 334 9179 5 // 136 blz. // € 22,50 (excl. verzendingskosten)

Koop dit boek online op www.uitgeverijacco.be of in de boekhandel.

Voor België: Uitgeverij Acco
E-mail: bestelling@acco.be

acco

Voor Nederland: Acco Nederland
E-mail: info@uitgeverijacco.nl